

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.II.20.168/2011/4. szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Debreceni Ítéltábla a Dr. Kujbus Mária ügyvéd ügyintézésével a Dr. Kujbus Ügyvédi Iroda (cím) által képviselt felperes neve, címe felperesnek, Dr. Ács Ferenc ügyvéd ügyintézésével a Dr. Ács Ferenc Ügyvédi Iroda (cím) által képviselt I.rendű alperes neve I. rendű, II.rendű alperes neve II. rendű, III.rendű alperes neve III. rendű, IV.rendű alperes neve IV. rendű (alperesek címe) alperesek ellen szerződés érvénytelensége miatt indított perében a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 8.P.22.414/2009/14. számú ítélete ellen a felperes részéről 16. és 18. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán az alulírott napon - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az alpereseknek 15 napon belül 50 000 (ötvenezer) Ft általános forgalmi adót tartalmazó 250 000 (kettőszázötvenezer) Ft másodfokú perköltséget és térítsen meg az államnak külön felhívásra 480 000 (négy száznyolcvanezer) Ft fellebbezési illetéket.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás

A felperes és az 1936. június 28. napján született **N. J.**, a néhai eltartott testvérek voltak. A IV. rendű alperes a felperes gyermeke, a III. rendű alperes a IV. rendű alperes házastársa, míg az I. és II. rendű alperesek a III. és IV. rendű alperesek gyermekei. **N. J.** családot nem alapított, 1973. óta cselekvőképességet korlátozó gondnokság alatt állt, 1974. óta törvényes képviselőt gondnokként testvére, a felperes látta el, 1972. október 26. napjától az I. számú Elme Szociális Otthonban, később Terápiás Házban került elhelyezésre. A gyógykezelések eredményeként az állapota az 1970-es évek végére stabilizálódott, ez lehetővé tette számára a Terápiás Ház rendszeres elhagyását. Általában hétfőként és ünnepnapokon a felperessel közös tulajdonú, **D., T. u.** ... szám alatti

ingatlanba távozott, ott tartózkodása idejét a felperes és házastársa körében töltötte, ezalatt ellátásáról a felperes gondoskodott.

A **D., T. u. ...** szám alatti eredetileg **...98** helyrajzi számú ingatlan megosztásra került, a /1 helyrajzi szám alatt kialakított 812 m² lakóház, gazdasági épület, udvar ingatlan az eltartott és a felperes egymás közt egyenlő arányú közös tulajdonában maradt.

A /2 helyrajzi szám alatt kialakított 560 m² kert és a /3 helyrajzi számú 115 m² út ingatlanokat a III. és IV. rendű alperesek vétel címen megszerezték, majd a /2 helyrajzi számú ingatlanukon lakóházat építettek, ahova 2004. február 1. napján költöztek be.

Ezen időpontot követően a III. és IV. rendű alperesek kapcsolata mind a felperessel és házastársával, mind az eltartottal szorosabbá, kapcsolattartásuk gyakoribbá vált.

A /1 helyrajzi számú ingatlanban **N. J.** 812 m² alapterületű ingatlanrésznek megfelelő 1/2 tulajdoni illetőségét tartása fejében az I. és II. rendű alperesek, mint eltartók a 2006. augusztus 15. napján kötött és 2006. szeptember 4. napján módosított tartási szerződés alapján tartás jogcímen, az eltartott javára tartási és holtig tartó haszonélvezeti jog kikötésével megszerezték.

A módosított tartási szerződés 1./ pontja szerint az eltartók az eltartott holtig történő tartását és gondozását vállalták, rögzítve, hogy az eltartott cselekvőképességet korlátozó gondnokság alatt áll, és a Terápiás Házban él. Az eltartók azt vállalták, hogy az eltartottat igénye szerint látogatják a Terápiás Házban, onnan minden héten vasárnap hozzák és 10 órától délután 4 óráig gondozzák a **T. u. ...** szám alatti ingatlanban. Ennek során gondoskodnak egészséges, egészségi állapotának megfelelő étkeztetéséről, ápolásáról, tisztálkodásáról, szeretetteljes családi környezet biztosításáról, igényének megfelelően a Terápiás Házban számára szükséges tisztálkodási és tisztítószerek, ruhaneműk beszerzéséről. Gondoskodnak a **T. u. ...** szám alatti ingatlan kertjének, udvarának gondozásáról, a lakás tisztán tartásáról, halála esetén illő módon történő eltemettetéséről.

Az I. és II. rendű alperes eltartók a tartás költségeit a III. és IV. rendű alperes szülei, mint kezesek segítségével vállalták finanszírozni, rögzítve a szerződésben, hogy az eltartott a jövedelmével maga rendelkezik. A III. és IV. rendű alperesek arra vállaltak kötelezettséget, hogy mindaddig, amíg az I. rendű alperes kiskorú, illetve amíg az eltartók saját jövedelemmel nem rendelkeznek, valamint bármikor, ha valamilyen oknál fogva nem tudnak eleget tenni a szerződésben meghatározott kötelezettségüknek, akkor helyettük teljesíteni fognak.

A szerződésben az átruházott ingatlanrész értékét 8 000 000 Ft-ban, az eltartók által nyújtott tartás értékét a szerződés aláírásának időpontjában havi 50 000 Ft összegben határozták meg.

A tartási szerződés valamennyi oldalát aláírta az eltartott, gondnokaként a felperes, és az alperesek.

Az eltartott és az alperesek között létrejött tartási szerződés gyámhatósági jóváhagyása tárgyában indult közigazgatási eljárás során a Terápiás Házban az igazgató és vezető ápoló jelenlétében meghallgatásra került az eltartott, a gyámhivatal hivatalos helyiségében a felperes, aki előadta, hogy a gondnokolt kezdeményezte a tartási szerződés készítését, annak tartalmával tisztában van, támogatja annak jóváhagyását.

A D.-i Városi Gyámhivatal által a tartási szerződés aláírására az eltartott képviselőjére eseti gondnokként kirendelt Dr. **K. Zs.** ügyvéd az eltartott nevében a szerződést azzal az indokolással írta alá, hogy a gondnokolt úgy nyilatkozott, a tartás már évek óta megvalósul, ő ezt megfelelőnek tartja, ezért őt érdeksérelem nem éri.

A D.-i Városi Gyámhivatal a felperes, mint az eltartott törvényes képviselőjének szerződéses jognyilatkozatát a 1025-23/2006. számú határozatában, a szerződéskötéskor még kiskorú I. rendű alperes tekintetében a III. és IV. rendű alperes szülei törvényes képviselői jognyilatkozatát a 155830/3/2006. számú határozatában jóváhagyta.

A D.-i Városi Gyámhivatal a jogerős határozatait 2006. november 20. napján hivatalból megküldte a Polgármesteri Hivatal részére.

A Terápiás Háza 280 férőhelyes, bentlakásos, ápolást, gondozást nyújtó intézmény felnőtt korú pszichiátriai beteg, illetve fogyatékos személyek részére. A Terápiás Házzal az eltartott által 2008. február 25. napján kötött - a felperes, mint gondnok által aláírt - megállapodás szerint az intézmény a szociális ellátást határozatlan időtartamra biztosítja, a teljes körű ellátás körébe tartozó szolgáltatás a lakhatással összefüggő ellátás, étkeztetés, szükség szerint ruházat biztosítása, mosás, egészségügyi ellátás, értékmegőrzés, takarítás, havi egyszeri hajvágás. A megállapodás rögzíti az intézményi jogviszony megszűnésének eseteit, köztük: ha az intézményi elhelyezés feltételei már nem állnak fenn; ha az intézményi elhelyezés már nem indokolt; ha az ellátást igénybevevő (törvényes képviselője) az intézményi jogviszony megszüntetését kezdeményezi.

A Terápiás Ház 2008. május 15. napján az eltartott havi 68 906 Ft jövedelméből az intézménybe érkező 34 453 Ft terhére 13 547 Ft, a gondnokhoz érkező 34 453 Ft terhére 34 453 Ft, összesen 48 000 Ft személyi térítési díjfizetési kötelezettséget állapított meg azzal, hogy az intézménybe érkező további 20 906 Ft az ellátottat költőpénzként illeti.

A tartási szerződés megkötését követően a felek kapcsolatában lényegi változás nem történt, az eltartott a korábbi években kialakult szokásának megfelelően, vasárnaponként az otthonból a **T. u. ...** szám alatti ingatlanba eltávozott, a napot zömében a felperessel és házastársával töltötte. Minden alkalommal találkozott rövid időre az alperesekkel is, családi ünnepek alkalmával pedig náluk étkezett.

Az eltartott Terápiás Házban kapott ellátását kiegészítő személyes szükségleteinek biztosítása a felperes, mint gondnoka részéről az eltartott betétkönyvében elhelyezett pénze felhasználásával történt. Alkalmanként a III. és IV. rendű alperesek is vásároltak az eltartott részére személyes szükségletét kielégítő tárgyakat, a felperessel együtt rendszeresen látogatták őt az otthonban, kezelései alkalmával a kórházban, és rendben tartották az eltartott lakrészét a felperes és házastársa által igényelt és engedett mértékben. Ők viselték az eltartott temetésének 214 330 Ft összegű költségét is.

N. J. eltartott 2008. szeptember 21. napján elhunyt.

Hagyatékát, a gyámi fenntartásos betétkönyvben elhelyezett 3 389 304 Ft és kamatai összegű készpénzt a közjegyző testvérének, a felperesnek adta át törvényes öröklés jogcímen. A hagyatéki tárgyaláson kötött egyezség szerint a felperes a temetési költséget az I. és II. rendű alperesek részére megfizette.

A felperes a **D., T. u. ...** szám alatti, **...98/1** helyrajzi számú ingatlanban lévő 1/2 tulajdoni illetőségét tartás jogcímen másik gyermekére, a IV. rendű alperes testvérére ruházta át, így az ingatlan tartás jogcímen 1/4 - 1/4 részben az I. és II. rendű alperesek, míg a felperes és házastársa javára holtig tartó haszonélvezeti joggal terhelt 2/4 részében a perben nem álló **Szné Sz. Cs.** közös tulajdonában áll.

A felperes keresetében a szerződés érvénytelenségét állította jó erkölcsbe ütközése és színlelt volta miatt, másodsorban hivatkozott annak feltűnő értékaránytalanságára és vele szembeni relatív hatálytalanságára is.

Az alperesek ellenkérelmükben a kereset elutasítását kérték és a szerződés érvénytelensége megállapítása esetére viszontkeresetet terjesztettek elő a szerződés alapján nyújtott tartási szolgáltatások ellenértéke és egyéb költségeik megtérítése iránt.

A Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 8.P.22.414/2009/14. szám alatt hozott ítéletében a keresetet elutasította és a felperest kötelezte a perköltség megfizetésére.

Az elsőfokú bíróság ítélete jogi indokaként a Ptk. 586. §-ának rendelkezéseire hivatkozva a (3) bekezdésben foglaltakhoz kapcsolódó ítélkezési gyakorlatot emelte ki, mely szerint a tartásra kötelezett által nyújtott szolgáltatás mindig az eltartó szemszögéből vizsgálándó, az ő igényeit, szükségletét kielégítő, számára megfelelő szolgáltatást kell szerződésszerű teljesítésnek tekinteni, a tartás nem megfelelő volta miatt csak az eltartott kezdeményezhet eljárást a tartási szerződés megszüntetése iránt. Úgy foglalt állást, ha valaki személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény lakója, önmagában nem zárja ki annak lehetőségét, hogy bizonyos anyagi-személyi szükségletei kielégítése céljából eltartottként tartási szerződést kössön.

A Ptk. 200. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezések felhívásával a szerződést nem találta jó erkölcsbe ütközőnek, mert a felperes által hivatkozott lehetetlen szolgáltatás olyan Ptk. 227. § (2) bekezdésében nevesített érvénytelenségi ok, amely tartalmilag kizárja erre hivatkozással a jó erkölcsbe ütközés megállapítását. Az eltartók által vállalt szolgáltatás azonban lehetetlen szolgáltatásnak nem tekinthető, mert a vállalt, nem vitásan szokásos tartási szolgáltatások körénél szűkebb körű szolgáltatás nyújtását az a körülmény, hogy az eltartott életvitelszerűen a Terápiás Házban élt, nem zárta ki.

Amiatt sem találta a szerződést jó erkölcsbe ütközőnek, hogy az eltartottnak a szerződéskötés időpontjában ténylegesen tartásra, ápolásra, gondozásra szüksége nem volt, mert a tartási szerződéssel az eltartott halála időpontjáig terjedő tartós jogviszony jön létre, amely időtartamon belül mind az eltartott állapota, mind igényei, szükségletei változhatnak és általában változnak is. Hivatkozott a bírói gyakorlatra, mely szerint a tartási szerződés érvényességének nem feltétele, hogy az eltartott a létminimumhoz szükséges anyagiakkal se rendelkezzen, illetőleg, hogy egészségi állapota miatt ápolásra vagy gondozásra szoruljon. Az elsőfokú bíróság szerint a szerződés nem irányult a felperes öröklési igénye kijátszására sem, hangsúlyozta, hogy a felperes az eltartott gondnokaként a szerződés létrejöttének egész folyamatában részt vett, a szerződést aláírta, teljes mértékben tisztában volt azzal, hogy képviselte mellett a gondnokolt testvére milyen típusú szerződést köt, abból milyen jogok, illetve kötelezettségek hárulnak a szerződő felekre és mi lesz annak joghatása, a gyámhivatal előtti meghallgatása során pedig kifejezetten kérte a szerződés jóváhagyását.

Az elsőfokú bíróság a Ptk. 207. §-ának (1) bekezdésére, valamint (5) és (6) bekezdése rendelkezésére hivatkozással a szerződés színlelt voltát sem állapította meg, mert a szerződő felek kétoldalú, tudatos magatartását, a szerződéskötési vagy nem ilyen típusú szerződés megkötésére irányuló szándékuk hiányát a felperes nem bizonyította. A peradatok - az okiratot készítő ügyvéd és alkalmazottjának perbeli tanúvallomása, az eltartott gyámhivatali jegyzőkönyvben rögzített személyes nyilatkozata - szerint az eltartott maga kívánta és akarta, hogy a szerződésben rögzített szolgáltatásokat megkapja, erre számára a szerződés nyújtson garanciát és mindezért nem tűnt számára eltúlzott ellenértéknek felajánlani ingatlana tulajdoni hányadát. Hangsúlyozza, hogy az ügyletkötési

folyamatban a néhai eltartott, mint szerződő fél és a felperes, mint az eltartott képviselője között teljes szándékegység került kifejezésre.

A felperes fellebbezése a szerződés jó erkölcsbe ütközése és színlelt volta miatt az érvénytelenségre alapított keresetét elutasító ítéleti rendelkezés ellen irányult. Kérte az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását, a tartási szerződés semmisségének Ptk. 200. § (2) bekezdése és 207. § (6) bekezdése alapján történő megállapítását és az I. és II. rendű alperes kötelezését annak tűrésére, hogy az ingatlan-nyilvántartásban tulajdoni illetőségük törlésre, arra felperes tulajdonjoga öröklés jogcímen bejegyzésre kerüljön.

A gondnokság alá helyezett eltartott tekintetében a szerződéskötés körülményeit fokozott gondossággal és körültekintéssel kell vizsgálni, hivatkozott e körben a Ptk. 4.§ (1) bekezdésében rögzített jóhiszeműség és tisztesség polgárjogi követelményeire, és utalt az eredeti szerződéses tartalomra, mely szerint az eltartók a tartás költségeit nagyrészt az eltartott pénzéből vállalták finanszírozni. Nem vitatta, hogy a módosító okiratban ez a kikötés orvoslásra került.

A jó erkölcsbe ütközés indokaként arra hivatkozott, hogy az eltartott részére 1972. óta a Terápiás Házban napi 24 órában biztosított teljes körű ellátás, bentlakás és orvosi felügyelet teljes egészében kizárta a vállalt szolgáltatások teljesítését, amellyel az alperesek tisztában voltak. Ezért az eltartók lehetetlen szolgáltatásra szerződtek, nem teljesíthető kötelezettséget vállaltak, és a teljesítésére alkalmatlanok is voltak koruk miatt és önálló jövedelem hiányában. Hangsúlyozta, hogy a szerződéskötést követően is a felperes végezte az eltartott ápolása, gondozása, mindennapi szükségletei által indokolt vásárlásokat.

Jó erkölcsbe ütköző a szerződés amiatt is, mert az elérni kívánt cél a felperes törvényes örökrészenek megszerzése volt. Az alperesek a 29/1993. (II.17.) Korm. rendelet 2. § (3) bekezdése szerint őket terhelő intézmény térítési díj fizetési és bejelentési kötelezettségüknek sem tettek eleget. Ez szintén azt támasztja alá, hogy céljuk az eltartott ingatlanvagyonának és betétkönyvben elhelyezett pénzének tényleges tartás nélkül történő megszerzése volt. A semmisségi ok attól függetlenül fennállt, hogy felperes gondnokként a szerződéskötésben részt vett. A jogügyletet társadalmilag elítélendőnek, tisztességtelennek tartja. A vállalásuk ellenére a felperes fizette meg az eltartott eltemettetésének költségeit is.

A szerződés színleltisége és ajándékozási szerződést leplező volta körében arra hivatkozott, hogy az eltartók ingyenesen, ellenszolgáltatás nélkül szerezték meg az eltartott ingatlanvagyonát. Ajándékozási szerződés kötéséhez a gyámhivatal nem járult volna hozzá a gondokolt megélhetésének veszélyeztetése miatt.

Az elsőfokú bíróság elmulasztotta az eltartó I. és II. rendű alperes személyes meghallgatását, ezért megalapozatlanul utal ítéletében arra, hogy az alperesek a szerződés színlelt voltát tagadták volna. Kifogásolja, hogy az elsőfokú bíróság nem adta indokát ítéletében **K. Lné** tanú meghallgatása mellőzésének.

Az alperesek fellebbezési ellenkérelmükben az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérték annak helyes indokai szerint.

A tartási szerződésben vállalt feladatok annak megfelelően lettek megállapítva a szerződésben, hogy az eltartott terápiás házban él. A szerződést a gondokolt kezdeményezte. A szerződés megkötése fokozott gondossággal és körültekintéssel történt,

az eltartott érdekeit képviselte eseti gondnoka, a gyámhatóság, és maga a felperes, mint gondnok is. A III.-IV. rendű alperesek, mint az eltartók szülei az eltartó I. és II. rendű alperes korára és körülményeire tekintettel vállaltak szerződéses kötelezettségükért kezességet a jóváhagyott szerződésben. Az alperesek a szerződésben vállalt kötelezettségeiket teljesítették.

A felperes által felhívott kormányrendelet szerint is van lehetőség intézményi ellátottal tartási szerződés kötésére, ezért önmagában a szerződés nem jó erkölcsbe ütköző, még akkor sem, ha nem az eltartók fizették a térítési díjat. Az alperesek viselték a temetési költséget, a felperes hagyatéki egyezség alapján fizette ki. A szerződés módosítása miatt az eredeti szerződéses tartalom jelentőséggel nem bír.

A felperes fellebbezése alaptalan.

Az ítélet tábla az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást a fellebbezés indokai által igényelt körben tett kiegészítéssel elfogadta ítélezése alapjául.

A per tárgyát képező szerződésnek a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 240. § (1) bekezdése szerinti, a felek közös megegyezéssel történt módosításának jogkövetkezménye, hogy a szerződés a módosított tartalommal élt. Ezért a felperes által hivatkozott valamennyi érvénytelenségi ok vizsgálata csak a módosított szerződés tartalma alapján történhet, az eredeti szerződéses tartalom nem releváns a kereset érdemi elbírálása során.

A szerződéses szabadság, a szerződéskötési és a szerződési típuszabadság elvéből következően a felek szabadon döntenek abban, hogy kötnek-e, kivel és milyen tartalmú szerződést, a Ptk.-nak a szerződésekre vonatkozó rendelkezései - azok diszpozitív (szerződést pótló) jellege folytán - csak akkor és annyiban érvényesülnek, ha és amennyiben a felek másként nem rendelkeznek, feltéve, hogy jogszabály az eltérést nem tiltja. A szerződéses szabadság azonban nem korlátlan. A Ptk. a vagyoni jogi hatás megvonása útján ugyanis semmisnek nyilvánítja az ún. tilos szerződéseket, amelyek tartalma kifejezetten sérti valamely jogszabály rendelkezését, amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, és amelyek közérdekbe ütköző törekvéseket fejeznek ki, azzal, hogy ide tartoznak többek között a Ptk. 200. § (2) bekezdése szerint azok a szerződések is, amelyek a jóerkölcsbe ütköznek. Jóerkölcsbe ütközőnek az a szerződés minősül, amelyet jogszabály ugyan nem tilt, de az azzal elérni kívánt cél, a vállalt kötelezettség jellege, azért ellenszolgáltatás felajánlása, illetve a szerződés tárgya az általánosan elfogadott erkölcsi normákat vagy szokásokat nyilvánvalóan sérti, és ezért azt az általános társadalmi megítélés is egyértelműen tisztességtelennek, elfogadhatatlannak minősíti.

A „jó erkölcs” fogalma valójában nem erkölcsi, hanem jogi kategória, a bírói gyakorlat szerint polgári jogi értelemben nem az egyének saját erkölcsi normáit, hanem a társadalom általános erkölcsi értékítéletét, a magánautonómiának a társadalmi közmegegyezés által meghatározott korlátait, az általánosan elvárható magatartást, az erkölcsileg elvárható cselekvés zsinórmértékét fejezi ki. Az idős, beteg, kiszolgáltatott személyekkel kötött szerződésekkel szemben a társadalom általános erkölcsi felfogása az átlagosnál lényegesen szigorúbb erkölcsi követelményeket támaszt. Ebből következően a szerződés jóerkölcsbe ütközése körében azt kell a bíróságnak vizsgálnia, hogy a jogügylet a megkötésének időpontjában fennállott okból társadalmilag elítélendő-e, a norma absztrakt tartalmának

megfelel-e a konkrét tényállás, a szerződés a felek céljai, indítékai, valamint a hozzájuk fűződő joghatások miatt kiválthattak-e a társadalom rosszallását.

Osztja az ítéltábla az elsőfokú bíróságnak a lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződéssel kapcsolatban kifejtett álláspontját, és hogy az arra történt felperesi hivatkozást is érdemben kellett vizsgálni. A lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés semmissége megállapításának feltétele, hogy a lehetetlenség a szerződéskötés időpontjában álljon fenn.

A szolgáltatásnak a szerződéskötéskor fennálló lehetetlensége lehet fizikai, a szolgáltatás lehetőségét tárgyilag (objektíve) kizáró lehetetlenség, de lehet jogi lehetetlenség is, mert a szerződés szerinti szolgáltatás jogszabály tilalmába ütközik (jogszabályba ütköző szerződés).

Az ítéltábla is hangsúlyozza, hogy a tartási szerződés megkötése annak a ténynek a figyelembevételével történt a szerződésben kifejezetten rögzítettek szerint, hogy az eltartott intézményi ellátott, cselekvőképességet korlátozó gondnokság alatt állt. Helytálló, ezért az ítéltábla is osztja az alperesi fellebbezési ellenkérelem azon következtetését, miszerint a 29/1993. (II. 17.) Kormányrendelet hivatkozott 2. § (3) bekezdése is arra utal, hogy önmagában az a körülmény, hogy intézményi ellátott köt tartási szerződést, nem teszi azt társadalmilag elítélendővé, jóerkölcsebe ütközővé, ezáltal semmissé.

A Ptk. 586. §-ában megkövetelt „megfelelő” tartás kérdésben a szerződéses viszony körülményei, a felek akarata, életvitele, nem utolsósorban az eltartott indokolt szükségletei adhat eligazítást. A megfelelő tartás egyrészt átlagos színvonalú és mértékű, másrészt az eltartott körülményeihez, vagyis a korához, anyagi helyzetéhez, egészségi állapotához és egyéb szükségleteihez igazodó tartást jelent (BH.1989. 272.).

Az ítélezési gyakorlat nem csupán a teljes, hanem az ún. részleges tartás fogalmát is ismeri. A tartási szerződés az eltartott életvitelének anyagi fedezetét jelenti, melynek egy részét az eltartó természetben is teljesítheti, de pénzbeli szolgáltatást is kell nyújtani, ennek hiányában a szerződés csak gondozási szerződés lenne, tartási szerződésként érvénytelennek minősülne. A természetben nyújtott tartás tehát különféle szolgáltatások összessége, amelyben a nyújtott dolgok, munka és pénz elemei keverednek. A tartási szerződés keretében nem feltétlenül szükséges, hogy a tartásra kötelezett kizárólag maga gondoskodjék a jogosult minden irányú szükségletének kielégítéséről, a szerződés érvényes akkor is, amikor a kötelezett csak az eltartott szükségleteinek egy részét biztosítja. (P.törv.V.20.583/1974. Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.871/2010/5.)

Az eltartók ennek megfelelően olyan szolgáltatást vállaltak, amely nem érinti az eltartott részére az intézmény által nyújtott szolgáltatások körét, azt meghaladó, mert egyrészt egyértelműen arra az időtartamra vonatkozik, amelyet az eltartott az intézményen kívül tölt, másrészt olyan szolgáltatásokra, amelyet az intézmény nem biztosít, ideértve a javára kikötött haszonélvezeti jog miatt az átruházott ingatlan karbantartását valamint az eltartott eltemettetését is.

Az eltartott ellátásában, tartásában tehát az eltartóknak csak a szükségletei által diktált mértékben kellett részt venniük.

Az eltartott 36 éves korától intézményi elhelyezett volt, ez azonban nem a teljes életét jelentette. Életét teljessé az tette számára, hogy évtizedeken át önállóan, heti rendszerességgel onnan eltávozhatott saját lakásába, ahol eleinte csak a családjával szintén ott élő testvére, a felperes, majd 2004. februártól testvére gyermekének, a IV.

rendű alperesnek a családja is biztosították számára - saját család hiányában - a családi életet, körbevették szeretetükkel, ragaszkodásukkal, gondoskodásukkal. Állapota miatt nyilvánvalóan ennek fontos érzelmi szerepe volt és egyben biztonságérzetet is teremtett számára. Felnőtt életében természetessé vált számára, hogy hétközben az intézmény, eltávozásai során testvéreként a felperes gondoskodott teljes körű ellátásról. 70 éves volt, amikor a tartási szerződés megkötésére sor került. A megszokott családi környezet által nyújtottakra nyilvánvalóan számított és ahhoz ragaszkodott élete hátralévő időszakában is. Az akkor 64 éves felperes húgán kívül csak a szomszédjukban lakó, a felperes IV. rendű alperes leányának családjára, a III. rendű alperes férjére és fiatal felnőtt korú gyermekeikre, az I. és II. rendű alperesekre számíthatott ebben. Utólag már bizonyosnak tekinthető, hogy maga a felperes sem látta úgy, hogy néhai nővéréről a korábbiakhoz hasonlóan gondoskodni tud, hiszen férjével együtt ő maga is idős éveire eltartását másik gyermekével kötött tartási szerződés kötésével látta biztosítottak.

A szerződéskötésekor a felek arra is kellő figyelemmel voltak, hogy az I. és II. rendű alperes eltartók anyagi teherviselési képességgel a szerződéskötés időpontjában még nem bírnak, ezért a tartás költségeit a velük közös háztartásban élő III. és IV. rendű alperes szülei, mint kezesek segítségével vállalták finanszírozni, rögzítve a szerződésben, hogy az eltartott a jövedelmével maga rendelkezik.

A szerződéses szabadság [Ptk. 205. § (1) és 200. § (1) bekezdés] a szerződés típusára és tartalmára egyaránt érvényes polgári jogi alapelvből és a korlátozás hiányából következően nem volt annak akadálya, hogy „teljesítési segédként” a tartási kötelezettségért az eltartók szülei egyidejűleg egymásra tekintettel a Ptk. 272.§ (1) bekezdés szerinti - feltételes vagy jövőbeni követelés biztosítására is vállalható - kezességükkel személyi biztosítékot nyújtsanak ingyenesen és a Ptk. 275.§-a szerint egyetemlegesen az eltartott részére, aki ahhoz a szerződés aláírásával kifejezett hozzájárulását adta.

Bár a szerződést kötő felek közül az eltartott a kereset benyújtást megelőzően elhunyt, azonban a szerződéskötéskori szándéka feltárására a szerződésen, mint okirati bizonyítékon túl a bíróság rendelkezésére állt a gyámhivatali eljárásban tett - a felperes gondnoka korabeli, ezért elfogulatlan nyilatkozatával és az okiratot szerkesztő ügyvéd tanúvallomásaival megerősített - személyes előadása, amelyet az elsőfokú bíróság a bizonyítékok Pp. 206. §-a szerinti mérlegelése során helyesen értékelt meghatározó jelentőségűnek. Az eltartott szerződéses akaratát támogató felperes gondnok jognyilatkozatát a Ptk. 16. § (1) bekezdés szerint a gyámhatóság jogerősen jóváhagyta, ennek során a 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 152. §-a alapján az eset összes körülményeit mérlegelve azt is vizsgálta, hogy a megtett jognyilatkozat a gondnokolt érdekeit szolgálja-e.

Az ítéletábra megítélése szerint ezért a szerződéses körülmények ez okból nem esnek a társadalmi közfelfogás szerint erkölcsileg súlyos megítélés alá, nem sértik a társadalom kialakult erkölcsitétét, a szerződéssel elérni kívánt cél, a szerződés tárgya megfelelt a jóerkölcs polgári jogi követelményének.

A leszármazók öröklési joga, kötelesrész iránti igénye nem feltétel nélküli igényérvényesítési lehetőség. Az örökhagyó halála esetére vagyonáról szabadon rendelkezhet, de vagyona eladása vagy felélése útján is megghiúsíthatja a rokoni kapcsolatból eredő hagyatékban való részesedés elvi lehetőségét. (P.törv.II.20.313/1989.) Ezért az általános társadalmi megítéléssel, a közfelfogással nem ellentétes, és

nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközőnek sem tekinthető a törvényes örökös örökléstől vagy az arra jogosult kötelesrésztől való „megfosztása”.

A Ptk. 207. § (6) bekezdése értelmében a színlelt szerződés semmis; ha pedig az más szerződést leplez, a szerződést a leplezett szerződés alapján kell megítélni. A színlelés kétoldalú, tudatos magatartás, színlelt szerződésről csak akkor lehet szó, ha egyik fél sem kíván szerződést kötni, vagy másfajta szerződésre irányul a valóságos akaratuk, mint amit megkötöttek. Az egyoldalú színlelés a jelen szabály alkalmazásában, a szerződés érvénytelensége és értelmezése szempontjából közömbös.

A szerződés színlelt voltát az köteles bizonyítani, aki erre hivatkozik.

A perbeli szerződés írásban, teljes bizonyító erejű magánokirati formában jött létre, a Pp. 164. § (1) és a 196. § (1) bekezdéseiből következően a felperest terhelte annak bizonyítása, hogy az abban foglaltak nem feleltek meg ténylegesen a felek akaratának, és hogy az valójában ajándékozási szerződést leplez. Az ítéletábra osztja az elsőfokú bíróság azon megállapítását, hogy a szerződési okirat egész tartalmából felismerhető, hogy a felek szerződési akaratuk valóban az eltartott ingatlan-vagyonának tartása és gondozása ellenében történő átruházására irányult.

A fentiekben túl a felperes által a fellebbezésében felhozottakra, mint az érdemet nem érintő hivatkozásokra, utalásokra az ítéletábra álláspontja a következő:

A tartási szerződésben vállalt, az örökös halálát - egyben a szerződés megszűnését - követően esedékessé váló eltemetkezési kötelezettség elmulasztása sem vezet a szerződés érvénytelenségére vagy megszüntetésére. Érvénytelenségi oknak a szerződés megkötésekor kell fennállnia. (Legfelsőbb Bíróság Pfv.I.20.615/2009/9.) Annak eldöntése pedig, hogy a teljesítés szerződésszerű-e, az eltartott személyes joga. A szerződés teljesítésének hiánya szerződésszegés, a szerződés érvényességét nem érinti, az érvénytelenség megállapítása szempontjából közömbös, az nem érvénytelenségi ok. Ezen a jogcímen az eltartott az életében a Ptk. 589. §-ának (2) bekezdése alapján a szerződés megszüntetését kérhette volna. (BH.1995/12/711. Legfelsőbb Bíróság Pfv.II.22.630/1999/3.) A felperest a bizonyítási kötelezettség a keresetében érvényesített érvénytelenségi okok tekintetében terhelte. Emiatt a tartás megvalósulásával kapcsolatban felperes által indítványozott (11. jkv.) **K. Lné** tanúkenti meghallgatása is szükségtelen volt, ezért e bizonyítás mellőzése a Pp. 3. § (4) bekezdése alapján helyesen történt az elsőfokú bíróság részéről. Bár az elsőfokú bíróság ítélete indokolásában a Pp. 221. § (4) bekezdésében foglalt rendelkezésnek annyiban nem tett eleget, hogy nem utalt e felperesi bizonyítási indítvány tekintetében a mellőzés indokaira. Tekintettel azonban arra, hogy azzal az ítéletábra is egyetértett, a fentiekben pótolta a mellőzés indokait.

Az I. és II. rendű alperesek a perben jogi képviselővel jártak el, a képviselő perbeli nyilatkozatait pedig a bíróság az általa képviselt fél nyilatkozataként értékeli és bírálja el.

A Terápiás Házzal az eltartott által kötött megállapodás 4. pontja szerint az eltartottat, illetve törvényes képviselőjét terhelte minden olyan körülményről a tájékoztatási kötelezettség, amely a térítési díjfizetési kötelezettséget érintette.

Az ítéletábra szerint a szerződés érvénytelenségének a megállapítására irányuló kereseti kérelem érdemi eldöntéséhez szükséges körben az elsőfokú bíróság a per adatainak az egymással való egybevetése, azok okszerű, logikai ellentmondásoktól mentes és a Pp. 206. §-ának (1) bekezdésében foglalt elveknek egyébként is megfelelően történt értékelése

alapján, megalapozottan állapította meg a tényállást. Az elsőfokú bíróság a bizonyítási teher Pp. 164. § (1) bekezdése szerinti főszabályának a helyes alkalmazásával értékelte a felperes terhére mindazon tények bizonyítatlanságának a jogkövetkezményeit, amelyekre vonatkozóan neki állott érdekében az, hogy az alperesek tagadásával szemben a saját tényállításait a bíróság valóban fogadja el.

Mindezek alapján az ítéletábra a felperesi fellebbezési érvelés értékelésével jogszabálysértés megállapítására nem látott lehetőséget és az elsőfokú bíróság ítéletét - a fellebbezési hivatkozások miatt szükséges jogi indokolásbeli és a tényállást érintő kiegészítésével - a Pp. 253. § (2) bekezdés szerint helybenhagyta a 256/A. § (1) bekezdésének f) pontja alapján, tárgyaláson kívül.

A fellebbezési eljárásban is peresztes felperes a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján viselni tartozik az alperesek 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés a) pontja és (5) bekezdése szerint általános forgalmi adót tartalmazó 250 000 Ft összegben megállapított másodfokú perköltségét és az illeték-feljegyzési joga folytán a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdés szerint az Itv. 46. § (1) bekezdés szerinti 480 000 Ft fellebbezési illetéket.

D e b r e c e n, 2011. június 3.

Dr. Csiki Péter s.k. a tanács elnöke, Dr. Kocsis Ottília s.k. előadó bíró, Dr. Veszprémy Zoltán s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

- kiadó -